

Felicia DUMAS

**DICTIONNAIRE BILINGUE
DE TERMES RELIGIEUX
ORTHODOXES:
FRANÇAIS-ROUMAIN**

Édité avec la bénédiction
de Son Éminence Monseigneur THÉOPHANE,
Métropolitte de la Moldavie et de la Bucovine

Métropole de la Moldavie et de la Bucovine
Éditions DOXOLOGIA
Iași, 2010

Avant-propos

1. Un dictionnaire bilingue de termes religieux orthodoxes

Les dictionnaires bilingues sont des instruments lexicographiques essentiels pour l'apprentissage d'une langue étrangère et d'indispensables passeurs de contenus sémantiques entre deux cultures. Parmi eux, un type particulier est représenté par les dictionnaires bilingues spécialisés, focalisés et organisés autour d'un lexique précis. Pour le français, il s'agit notamment de dictionnaires techniques: juridique, médical, des affaires, etc. Un dictionnaire roumain-français, français-roumain de termes religieux orthodoxes – inexistant à l'heure actuelle – se propose d'être une initiation essentielle de tout traducteur de textes orthodoxes dans ce que nous appelons la terminologie religieuse orthodoxe en français. Il s'agit d'une terminologie spéciale, car différente des autres (techniques), de type culturel, confessionnelle, mais spécialisée et tout aussi précise au niveau de ses dénominations. Pour la conception d'un tel dictionnaire, se pose au moins un problème essentiel, concernant l'élargissement des principes classiques de rédaction d'un dictionnaire bilingue dans la direction des explications de type encyclopédique.

La rédaction d'un dictionnaire roumain-français, français-roumain de termes religieux orthodoxes représente l'objectif final d'un projet de recherche, dont nous sommes la directrice, financé par le Centre National pour la Recherche Scientifique de Roumanie. L'utilité d'un pareil dictionnaire est indéniable. Les rencontres, les dialogues interconfessionnels, et surtout les traductions entre le roumain et le français posaient et posent

encore des problèmes au niveau de la terminologie employée. Des traductions massives d'ouvrages de spiritualité orthodoxe ont commencé à être faites entre les deux espaces culturels – roumain et français – notamment après la chute du communisme en Roumanie, en 1989. Les auteurs de celles-ci sont, en général, des personnes avec une culture orthodoxe, ou carrément des théologiens. Pour l'accomplissement de très bonnes traductions dans ce domaine précis, ceux-ci devraient avoir de très bonnes compétences non seulement de ce point de vue, confessionnel, mais aussi – et surtout – terminologiques, car l'individualisation de l'orthodoxie française se fait au niveau lexical. Si les traductions vers le roumain de grands auteurs orthodoxes français peuvent encore être réalisées plus facilement par des traducteurs roumains, l'autre type d'exercice, du roumain vers le français s'avère être quasiment impossible en dehors de la familiarisation du traducteur avec la terminologie orthodoxe en langue française. Comme nous le disions ailleurs¹, ce type de traduction suppose que le traducteur se situe dans l'actualité de l'orthodoxie, mais aussi qu'il soit un bon connaisseur de la terminologie orthodoxe en français. Certes, il ne s'agit pas d'une terminologie technique, comme c'est le cas pour les domaines médical, juridique, informatique ou des affaires. C'est une terminologie culturelle, confessionnelle, mais spécialisée, qui se veut tout aussi précise au niveau de ses dénotations que les autres... Nous ne pouvons pas parler d'un français religieux orthodoxe, comme on parle – par exemple – du français des affaires, du français juridique ou du français médical. Ou bien, nous n'avons pas l'habitude de le faire. Cette habitude est sous-tendue par tout un ensemble de représentations à l'égard de la langue française, associée

¹ Felicia Dumas, «Traduire un texte roumain de spiritualité orthodoxe en langue française», in *Atelier de traductions*, no 9, Suceava, Editura Universității Suceava, 2008.

généralement, du point de vue religieux, à la confession catholique. C'est la représentation d'ensemble que la plupart des Roumains ont encore de l'espace chrétien français. Effectivement, les statistiques concernant les religions de France placent encore le christianisme catholique en première position, suivi de très près par l'islam. L'orthodoxie est une confession très minoritaire, si l'on tient compte du nombre de ses pratiquants. Son implantation en France a supposé la traduction en langue française de l'intégralité des offices, de façon à ce que ses adeptes puissent pratiquer leur foi en français. Pour les premiers orthodoxes (des Russes et des Grecs émigrés), c'était la langue de leur pays d'accueil; à partir de la deuxième génération déjà, c'était leur langue d'adoption, sans compter les Français de souche qui se sont convertis à l'orthodoxie.

Jusqu'à présent, il n'y a aucun dictionnaire bilingue roumain-français (ou français-roumain) à ce sujet, malgré quelques discrètes expériences lexicographiques en français, dont un dictionnaire signé par un universitaire et juge ecclésiastique (catholique)², un *Vocabulaire théologique orthodoxe*³ et un lexique consacré aux mots du culte qui clôt le *Sputnik* du père Denis Guillaume⁴ (ancien moine uniaste du monastère de Chevetogne devenu orthodoxe quelques ans avant sa mort). De plus en plus de rencontres ont lieu entre des orthodoxes roumains et français, et les acteurs ecclésiastiques ou laïques concernés par celles-ci (ou bien leurs truchements) devraient pouvoir se servir d'un pareil dictionnaire afin d'éviter des approximations ou des inexactitudes dans la communication.

² Dominique Le Tourneau, *Les mots du christianisme, catholicisme, orthodoxie, protestantisme*, Paris, Fayard, 2005.

³ *Vocabulaire théologique orthodoxe*, par l'équipe de Catéchèse orthodoxe, Paris, Cerf.

⁴ *Le Sputnik, nouveau Synecdimos*, par le Père Denis Guillaume, Parma, la Diaconie apostolique, 1997.

A

abba m. Vieux moine qui se trouve aux origines du monachisme oriental: **avvă** (m.). *Din acestea vedem că în planul așezării frățiilor în multele mănăstiri din Tabena era un mare avvă căpetenie peste toate mănăstirile.* RVM.

abbé m. Vieux moine, très avancé du point de vue spirituel, le terme étant employé dans l'orthodoxie pour désigner les moines qui se trouvent aux origines du monachisme oriental (notamment les Pères du désert, du *Patérikon*). Par rapport au nom abba (employé sans le nom du moine désigné), *abbé* est suivi toujours du prénom monastique de la personne désignée: **avvă** (m.). *Avva Pimen a zis: „De aceea ajungem la asemenea ispite, fiindcă nu păstrăm numele și rânduiala noastră, după cum scrie și Scriptura...”* PAPP.

absolution f. Remission des péchés et pardon que le prêtre accorde au nom de Dieu lors du sacrement de la confession: **iertarea (păcatelor)** (f.). *Spovedania constituie partea principală a Tainei pocăinței, prin care credinciosul dobândește iertarea păcatelor săvârșite după botez și prin care se împacă cu Dumnezeu și cu Biserica.* DECR. || syn. **dezlegare de păcate** (s.n.). *Taina pocăinței constă din: căința sau părerea de rău pentru păcatele săvârșite; mărturisirea păcatelor, adică spovedania; îndeplinirea canonului de pocăință dat de preotul duhovnic; dezlegarea sau iertarea păcatelor, pe care o dă Sfântul Duh prin duhovnic.* DECR.

abstinence f. Décision volontaire du chrétien de ne pas manger de viande et de produits animaux les mercredis et les vendredis, ainsi que les périodes de carême de l'année, afin d'avancer dans la vie spirituelle: **înfrânare** (f.). *Înfrânarea și asceza lui – Timp de mai mult de șaiszeci de ani, fericitul părinte Isaac n-a mâncat niciodată nimic în afara meselor comune de la trapeză.* PDCSMA.

acathiste m., adj. Hymne consacrée en premier lieu à la Mère de Dieu due à Romain le Mélode au VIème siècle, pendant le chant de laquelle on s'agenouille dans les églises roumaines et on ne reste pas assis dans les églises orthodoxes de France (on reste debout); il y a également des acathistes dédiés au Christ ou à des saints importants: **acatist** (n.). *Un acatist de largă circulație este cel închinat Maicii Domnului, «apărătoarea Doamnă» a Constantinopolului, capodoperă a imnografiei liturgice bizantine.* DTO.

acédie f. Etat de négligence intérieure et spirituelle, de découragement, d'ennui, de manque de l'ascèse et de la vigilance: **akedia** (f.). *Akedia, din punct de vedere etimologic, înseamnă «absența grijii pentru mântuire»... Disperarea este pierderea conștiinței că Dumnezeu vrea să ne dăruiască viața veșnică. Lumea trăiește în disperare. Oamenii s-au condamnat ei înșiși la moarte. Cu akedia trebuie luptat corp la corp.* (arhim. Sofronie). CVM.

acribie f. Souci de précision et de rigueur dans la rédaction des textes, dans la doctrine, dans le respect de celle-ci et de la Tradition de l'Eglise: **acribie** (f.). *Privitor la viața bisericească, acribie înseamnă aplicarea cu strictețe a legiurilor bisericești, a canoanelor pentru respectarea dogmei și tradiției Bisericii.* DECR.

Actes m.pl. || **les ~ des Apôtres**. Livre du Nouveau Testament, attribué à saint Luc, qui se trouve dans la continuité de son évangile: **Faptele Apostolilor** (f.pl.). *Faptele Apostolilor este o carte canonică din Noul Testament, scrisă de sfântul evanghelist Luca în jurul anilor 60 la Roma.* DECR.

action f. || **bonne ~**, ou **mauvaise ~** (s.n.). Faits et gestes de l'être humain, qui contribuent à sa vie chrétienne, l'aidant ou non à un perfectionnement spirituel: **faptă bună sau rea** (s.n.). *Creștinul se cunoaște după faptele bune pe care le face. Cele rele nu îi sunt caracteristice.* CED. || ~ **de grâces** (s.n.). Remerciement (sous la forme d'une prière) pour des bienfaits reçus de Dieu: **rugăciune de mulțumire** (s.n.). *Rugăciunea de mulțumire (euharistică): formulele de binecuvântare de la începutul slujbelor și formulele de ecfonis de la sfârșitul rugăciunilor.* DECR.

adoration f. Action d'adorer le Christ, Dieu le Père et le Saint-Esprit, donc les personnes de la Sainte Trinité, par des gestes et des rituels, qui expriment la soumission totale par rapport à Dieu: **adorare** (f.). *Adorarea sau latreia constituie cultul suprem, sau închinarea în sens propriu, care se cuvine numai persoanelor Sfintei Treimi și care se deosebește de actul de venerare sau de cinstire în general.* DTO.

aër m. Le plus grand des trois voiles liturgiques, qui recouvre le calice et la patène à la fois; porté sur le dos du prêtre-célébrant lors de la grande entrée, il est secoué au-dessus des Saints Dons pendant la récitation du Credo, pour symboliser la descente de l'Esprit-Saint: **aer** (n.). *Vălul mai mare, numit aer, se folosește pentru acoperirea ambelor vase liturgice (discul și potirul).* DECR.

agenouiller v.pr. Geste liturgique des fidèles de se mettre à genoux pour prier, chez eux ou à l'église: **îngenunchea** (v. i.). *Deci suntem datori ca în timpul Sfintei Liturghii și mai ales când se sfințesc Sfintele Daruri, să ne rugăm, să îngenunchem, să iertăm pe toți, să vărsăm lacrimi...* COB.

aghiasmo m. Office de bénédiction, par le moyen de l'eau bénite, en général d'une maison, d'une source, célébré à la demande des fidèles pour divers besoins: **agheasmă (mică)** (f.). *Am vorbit cu preotul să ne facă o agheasmă.* CED. || syn. **sfeștanie** (f.). *În perioada Postului Mare, mulți credincioși aduc preotul acasă să le facă o sfeștanie.* COB.

agneau m. La partie centrale de la prosphore, de forme carrée, qui est découpée pendant la proscomidie, et qui représente le Christ – l'Agneau de Dieu qui est sacrifié pour le monde: **agneț** (n.). *Din prima prescură, preotul, după ce o binecuvintează și o așează pe taler, cu ajutorul copiei scoate Agnețul (părticica pentru Iisus Hristos) care semnifică mielul de jertfă.* DECR.

agrypnie f. Office monastique nocturne qui précède une grande fête de l'église, qui comprend la célébration successive depuis les vêpres jusqu'aux Matines, et la Divine Liturgie (et qui dure toute la nuit): **priveghere** (f.). *Mulțimile de pelerini participau și la slujba privegherii, care se termina întotdeauna noaptea târziu.* CED.

Aïeux m.pl. || **les ~ du Seigneur**. Il s'agit des saints Joachim et Anne, appelés *les saints justes aïeux du Seigneur Joachim et Anne*: **dumnezeieștii părinți** (m.pl.). *Pentru rugăciunile sfinților și dreptilor dumnezeiești părinți Ioachim și Ana...* LSIH.

Apocalypse f. Dernier livre du Nouveau Testament, qui révèle de façon symbolique la vision prophétique de saint Jean sur la fin du monde: **Apocalipsă** (f.). *Fiind o carte profetică, Apocalipsa folosește mult simbolul și alegoria.* DECR.

apocryphe adj. Caractéristique d'un texte que l'Eglise ne reconnaît pas; livre qui n'a pas été retenu dans le canon des Saintes Ecritures: **apocrif, ă** (adj.). *Cărțile apocrife, deși interesante prin conținutul lor, sunt totuși interzise de Biserică, unele dintre ele cuprinzând chiar idei eretice sau lucruri ascunse, obscure.* DECR.

apokréo m. Dernier dimanche avant le grand carême où l'on peut manger de la viande: **lăsatul secului de carne** (s.n.). *Duminica lăsatului sec de carne (a înfricoșătoarei judecăți): 7 februarie.* CCO. || **dimanche de l'Apokréo** (s.n.). Nom de ce dimanche, qui est celui du jugement dernier: **duminica lăsatului sec de carne** (s.n.). *Duminica lăsatului sec de carne (a înfricoșătoarei judecăți): 7 februarie. Apostol: I Corinteni 8, 8-13; 9, 1-2; Evanghелиe: Matei 25, 31-46; glas 2, voscr.2.* CCOE.

apologiste m. Ecrivain qui confesse la foi chrétienne et qui défend dans ses écrits la doctrine du christianisme contre toute sorte d'accusations (exemples: Clément d'Alexandrie, ou bien, avant lui, saint Justin le Martyr): **apologet** (m.). *Atât în perioada apologetilor (părinți din secolul al II-lea, care au luat apărarea creștinismului în disputa acestuia cu iudaismul și păgânismul, ca, de pildă, Justin Martirul), cât și în cea patristică, adevărul despre existența lui Dumnezeu nu se poate stabili pe baza așa-ziselor argumente raționale.* DTO.

apologétique f. Discipline théologique chrétienne qui se sert d'arguments rationnels et théologiques pour défendre la

doctrine chrétienne contre tous ceux qui l'attaquent: **apologetică** (f.). *Creație a scolasticii, apologetica a fost introdusă în învățământul ortodox sub influența teologiei apusene, care a conceput două domenii diferite de cunoaștere: rațională și teologică de unde și separarea netă între filozofie, teologie, știință și credință, raționalism și metafizică, logică și spiritualitate. DTO.*

apolytikion m. Principal tropaire d'un jour de fête, qui conclut les matines et les vêpres, et qui est répété pratiquement à toutes les heures liturgiques: **apolitichion** (n.). *În cărțile de slujbă de azi, aceste tropare se numesc apolitichia, adică tropare finale, de încheiere, pentru că se cântă de regulă, înainte de apolisul slujbei Vecerniei și Utreniei. DECR.*

apolysis m. Prière qui conclut un office, une célébration, prononcée par le prêtre devant les portes royales ouvertes: **apolis** (n.). *Apolisul se face printr-o formulă de binecuvântare pe care preotul o rostește în fața ușilor împărătești. DECR. || syn. otpust (n.). Apoi, otpustul vecerniei (duminica a treia după Paști la vecernia mică). P.*

apophatique adj. Approche de Dieu par négation, en affirmant ce que Dieu n'est pas, plutôt que ce que Dieu est: **apofatic, ă** (adj.). *Teologia apofatică se găsește, de asemenea, la originea controversei isihaste din secolul al XIV-lea dintre Grigorie Palama și Varlaam. VTO.*

apophtegme m. Dires mémorables des Pères du désert, comportant souvent des histoires et des questions du disciple suivies par les réponses du père spirituel, ou de l'Ancien: **apoftegmă** (f.). *O altă apoftegmă, ceva mai îngăduitoare, spune: «Un frate l-a întrebat pe avva Pimen: Ce*

este mai sănătos: să vorbești ori să taci? Bătrânul îi răspunde: Cine vorbește din dragoste de Dumnezeu, bine face; la fel, cine tace din dragoste de Dumnezeu». PAPP.

apostolicité f. Une des caractéristiques de l'Eglise, fondée par les apôtres: **apostolicitate** (f.). *În acest sens, apostolicitatea aparține întregului corp bisericesc, instituit de Dumnezeu să împărtășească celor din afară Evanghelia lui Hristos.* DTO.

apostolique adj.f. Trait caractéristique de l'Eglise qui a été fondée par les apôtres, affirmé dans le symbole de la foi: **apostolească** (adj.f.). *Și într-una sfântă, sobornicească și apostolească Biserică... (Crez).* LSIH.

apôtre m. **1.** Envoyé du Christ; les douze hommes que le Christ a envoyés dans le monde pour prêcher l'évangile à toutes les nations, et faire des disciples baptisés au nom de la Sainte Trinité: **apostol** (m.). *Mesajul și misiunea celor doisprezece apostoli au un caracter unic și definitiv, deoarece ei sunt martori direcți ai evenimentelor care constituie revelația și istoria mântuirii.* VTO. **2.** (avec maj.). **Apôtre** (n.pr.). Livre liturgique qui comprend l'ensemble des Actes des Apôtres et des Epîtres du Nouveau Testament, dont on lit des fragments pendant la Divine Liturgie, juste avant la lecture de l'évangile: **Apostol** (n.pr.). *Apostolul cuprinde Faptele Apostolilor și Epistolele cuprinse în Noul Testament și din care se citesc pericope înainte de citirea evangheliei, în timpul slujbei Sfintei Liturghii.* DECR.

apostat m. Celui qui renie et rejette la foi chrétienne, reçue au baptême: **apostat** (m.). *Biserica creștină i-a numit apostatați pe cei care s-au lepădat de credința în Hristos (ex. Împăratul Iulian, nepotul lui Constantin cel Mare –*

sec. IV –, deși a fost botezat creștin, s-a lepădat de credința creștină, devenind cel mai aprig prigonitor al ei și a rămas în istorie cu numele de Iulian Apostatul). DECR.

apostiche m. Série de quatre ou cinq stichères, précédés par des versets de psaumes, chantés pendant la dernière partie des vêpres: **apostih** (n.). *Această cântare constituită dintr-o serie de patru sau cinci stihuri, strofe sau tropare, se numește stihoavnă sau apostih, fiindcă strofa a doua, a treia (și a patra, când e cazul) sunt întotdeauna precedate de câte un stih.* DECR.

après-fête f. Prolongement d'une fête, qui peut aller d'un à huit jours: **după-prăznuire** (f.). *De aceea, pentru pregătirea sufletească a credincioșilor, aceste sărbători sunt precedate de un timp de pregătire, de anticipare, numit pre-serbare sau înainte-prăznuire, iar după ziua stabilită a sărbătorii să fie și o perioadă de continuare sau prelungire a serbării, numită după-serbare sau după-prăznuire...* DECR.

archange m. Membre de la troisième hiérarchie des anges, qui exécutent les ordres de Dieu; chef des anges: **arhanghel** (m.). *Scritorul bisericesc Dionisie Areopagitul (autor foarte controversat, pentru care a fost numit și Pseudo-Dionisie Areopagitul) vorbește despre îngeri într-una din lucrările sale intitulată „Despre ierarhia cerească”, arătând că această ierarhie este formată din nouă cete îngerești împărțite în trei triade: 1. Serafimi, heruvimi, tronuri (scaune); 2. Domnii, Puteri, Stăpânii; 3. Începătorii, Arhangheli, Îngeri.* DECR.

arche f. || **P~ d'alliance** (s.n.). *Signe de l'alliance entre Yahvé et son peuple Israël; Dieu avait ordonné à Moïse de construire une arche pour contenir les tables de la loi*

et qui allait devenir le signe de cette alliance entre Lui et son peuple: **chivotul legii** (s.n.). *Chivotul legii era cel mai important obiect de cult din Cortul adunării sau Cortul mărturiei (sanctuarul iudaic), ambele construite după indicațiile lui Iahve (Dumnezeu), când i-a dat lui Moise tablele legii.* DECR.

archevêque m. Titre honorifique donné à l'évêque qui se trouve à la tête de l'éparchie principale d'une métropole: **arhiepiscop** (m.). *În această lună, în ziua întâia, pomenirea celui între sfinți părintelui nostru Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei (sinaxar, ianuarie).* CCOE.

archevêché m. Institution ecclésiastique qui se subordonne du point de vue administratif les évêchés; l'archevêché est subordonné à une métropole et c'est le siège de l'archevêque: **arhiepiscopie** (f.). *Deci, covârșind pe toți nu numai cu filozofia și cu mintea cea ascuțită, ci și cu puterea și viața cea îmbunătățită, a fost sfințit arhiereu al Arhiepiscopiei din Cezareea Capadociei. (sinaxar, ianuarie).* CCOE.

archidiacon m. Le premier des diacres, en principe un moine diacre: **arhidiacon** (m.). *27 decembrie: Sfântul Apostol întâiul ucenic și arhidiacon Ștefan.* CCO.

archimandrite m. Titre honorifique accordé à un moine prêtre; l'higoumène d'un monastère orthodoxe est choisi – en général – parmi les archimandrites: **arhimandrit** (m.). *Întru fericită adormire, veșnică odihnă dă, Doamne, sufletului adormitului robului tău Ioanichie Arhimandritul și-i fă lui veșnică pomenire! (Marc Nemțeanul, episcop vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale).* PIBCCS.

ouă roșii de Înălțare se păstrează încă în majoritatea regiunilor țării. CED.

ascèse f. Exercice, combat spirituels de renoncement, de pénitence et de privations qui tend au perfectionnement de la personne (notamment dans le milieu monastique) et son rapprochement de Dieu, par la maîtrise des passions:

asceză (f.). *Înfrânarea și asceza lui – Timp de mai mult de șaizeci de ani, fericitul părinte Isaac n-a mâncat niciodată nimic în afara meselor comune de la trapeză.* PDCSMA.

ascète m. Personne qui pratique l'ascèse, qui s'impose volontairement une vie de privations et de pénitence: **ascet** (m.). *Sfântul Simeon Piosul i-a recomandat tânărului să citească scrierile Sfântului Marcu Ascetul (prăznuit în 5 martie) pe lângă alți scriitori spirituali. El a citit acele cărți cu atenție și pune în practică ceea ce citea.* CCOE.

astérisque m. Objet liturgique destiné à préserver les parcelles de pain sous le voile liturgique; il est composé de deux lamelles de métal, recourbées en demi-cercle et croisées l'une sur l'autre, ayant une petite étoile avec une croix au bout: **steluță** (f.). *Peste steluță se pune acoperământul cu care se acoperă sfântul disc, împiedicând astfel atingerea acoperământului de sfintele daruri.* DECR. || syn. **stea** (f.). *Steaua este un obiect de metal alcătuit din două semicercuri de aur sau argint, unite la mijloc printr-un șurub, ca să se poată deschide și închide după voie.* LT. || syn. **asterisc** (n.). *Se ia apoi steluța, numită și asterisc sau avezdă, se tămâiază cu fum de cădelniță și se așează pe sfântul disc.* DECR.

athonite adj. **1.** (adj.m.). Moine du Mont Athos, de la Sainte Montagne: **athonit** (adj.m.). *A devenit ulterior întemeietorul mănăstirii Mângâietorului din Oropos, o mică suburbie a Atenei, în care a așezat typikon-ul athonit strict și al*

de l'adulte) trois fois dans l'eau: **botez** (n.). *Orice creștin ortodox uns la botez cu sfântul mir primește asupra sa pecetea sfântă a Mângâietorului. Din acel moment, Duhul Sfânt se așează în el ca o sămânță cerească.* PDCMA.

Baptiste m. Attribut et dénomination de saint Jean, choisi par Dieu pour sa vie irréprochable à être celui qui allait baptiser son Fils, le Christ, dans les eaux du Jourdain; il est fêté le 7 janvier, le lendemain de la Théophanie: **Botezătorul** (m.). *După cum este obiceiul, Biserica dreptmăritoare a rânduit ca după unele mari sărbători ale Mântuitorului sau ale Maicii Domnului, în ziua care urmează praznicului să fie cinstit principalul personaj secundar al marii sărbători. Astfel, în ziua după Botezul Domnului facem prăznuirea sfântului Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului, cel mai mare dintre profeți. (sinaxar 7 ianuarie).* CCOE.

baptistère m. Récipient en forme de bassin en métal soutenu par un pied où sont baptisés les enfants, fonts baptismaux; deux anses latérales permettent son déplacement dans l'église: **crstelniță** (f.). *Slujba Sfântului Botez: Intrând preotul în biserică, se îmbracă în sfită de culoare albă, punând și mânecutele; aprinzând toate lumânările în sfeșnice, ia cădelnița și vine la crstelniță tămâind împrejur; după aceea, dând cădelnița, se închină. A.*

basilic m. Plante aromatique employée pour décorer la croix lors de la fête de l'Exaltation de la sainte croix (le 14 septembre), ou bien, séchée en bouquet, pour asperger d'eau bénite lors de différents offices de bénédiction: **busuioc** (m.). *Mă-nunchiul de busuioc este folosit de preot când stropește cu agheazmă.* MDCR.